

TEZGAHÜSTÜ PİYASALAR, TÜREV ARAÇ ALIM-SATIM İŞLEMLERİ, TÜREV ARAÇLAR RİSK BİLDİRİM FORMU

Önemli Açıklama

Tezgahestü Piyasalar nezdinde yapacağınız türev araç alım-satım işlemleri sonucunda kar elde edebileceğiniz gibi zarar riskiniz de bulunmaktadır. Bu nedenle, Tezgahestü Piyasalarda işlem yapmaya karar vermeden önce, piyasada karşılaşabileceğiniz riskleri anlamanız, mali durumunuzu ve kısıtlarınızı dikkate alarak karar vermeniz gerekmektedir.

Bu amaçla, III-39.1 sayılı “Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ”in 25 inci maddesinde öngörüldüğü üzere “Türev Araçlar Risk Bildirim Formu”nda yer alan aşağıdaki hususları anlamamız gerekmektedir.

Uyarı

İşlem yapmaya başlamadan önce çalışmayı düşündüğünüz kuruluşun yapmak istediğiniz sermaye piyasası işlemlerine ilişkin yetkisi olup olmadığını kontrol ediniz. Sermaye piyasası işlemleri konusunda yetkili olan banka ve sermaye piyasası aracı kurumlarını www.spk.gov.tr veya www.tspb.org.tr web sitelerinden öğrenebilirsiniz.

Tezgahestü Piyasalarda Türev Araç Alım Satım İşlemleri Risk Bildirimi

Genel Unsurlar

İşlem yapacağınız yatırım kuruluşu ile imzalanacak “Çerçeve Sözleşme”de belirtilen hususlara ek olarak, aşağıdaki hususları anlamamız çok önemlidir.

1. Yatırım kuruluşu nezdinde açtacağınız hesap ve bu hesap üzerinden gerçekleştirilecek tüm tezgahestü türev araç alım satım işlemleri Sermaye Piyasası Kurulunca çıkartılan ilgili her türlü mevzuat ve benzeri tüm idari düzenleme hükümlerine tabidir.
2. Tezgahestü türev araç işlemleri, işlem tarafları arasında kendi ihtiyaçları doğrultusunda karşılıklı pazarlığa dayalı olarak gerçekleşmektedir. Bu nedenle işlem gerçekleştirilmeden önce karşı tarafın, işlemde doğan yükümlülüğünü yerine getirip getiremeyeceğine ilişkin kapasitesinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Tezgahestü piyasa kapsamında işlemlerin netleştirilmesi ve takasına ilişkin anlaşmalar yapılabilir. Ancak, bu tür anlaşmaların varlığı taraflara işlemlerin sonuçlandırılması aşamasında herhangi bir garanti ya da koruma sağlamamaktadır.
3. Tezgahestü türev araç işlemlerinde yatırım kuruluşları piyasa yapıcısı gibi davranarak tarafları bir araya getirebilmekte, herhangi bir müşterinin ihtiyacına cevap verecek karşı tarafı bularak işlemlere aracılık edebilmekte ya da bir müşteri ile karşılıklı olarak kendi portföylerine yaptıkları işlemi farklı bir karşı taraf ya da müşteri ile yine kendi portföylerine ters pozisyon olarak kapatabilmektedirler. Bu şekilde piyasa yapıcısı olarak

nitelendirilebilecek yatırım kuruluşları ile yapılan işlemlerin üçüncü taraflarla yapılmış olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen işlemlerde piyasa yapıcısı yatırım kuruluşlarına, özellikle piyasa ya da münferit işleme ilişkin teknik bilgi ve tecrübeleri dikkate alındığında, işlemlere danışmanlık eden ya da emanetçi taraf olarak bakılmamalıdır. Taraflar, hukuki ilişkilerinin tam ve açıklıkla belirlenmesine yönelik olarak, işlem kapsamına giren her türlü detay ve açıklamaya aralarındaki sözleşme metninde yer vermelidir. Bu türde işlemler gerçekleştirilmeden önce hukuki konularda danışmanlık hizmeti alınması uygun olacaktır.

4. Tezgahestü türev araç işlemlerinin, taraflar arasında farklı ve belirli ihtiyaçlara karşılık vermek üzere yapılandırılmış olduğundan ve işlem tarafları farklı özelliklere (faaliyet konusu, mali yapı vb.) sahip olduklarından, başlangıç anında tespit edilmesi mümkün olmayan bazı özel risk unsurlarını barındırması mümkündür. Bu kapsamda tarafların, işlem yapacakları tezgahestü türev araç sözleşmelerinin kendi özel ihtiyaçlarına uygunluğu, barındırdıkları risk unsurları, hukuki yaptırımların uygulanabilirliği vb. konularda profesyonel yardım almaları tavsiye olunur.
5. Tezgahestü türev araç işlemleri sonucunda sağlanacak getiri kadar karşılaşılması muhtemel zararın miktarı da çok yüksek tutarda olabilir. Bunun yanı sıra taraflar, işlem başlangıcında sayısal olarak ortaya konulamayan miktarlarda zarara maruz kalabilirler. Örneğin, anapara korumalı olarak yapılandırılmış bir tezgahestü türev araç işleminde, işlem kapsamında tarafların tabi oldukları mevzuat uyarınca işlem yetkilerinin iptali sonucunda anaparanın geri ödenememesi gibi birçok farklı risk unsurunun da dikkate alınması gerekmektedir.
6. Tezgahestü türev araç işlemlerinin kişisel ihtiyaçlara göre yapılandırılmış olması ve sözleşmelerin, işlemlerin sonuçlandırılması ya da diğer bir tarafa devredilmesine ilişkin içerdiği kısıtlamalar nedeniyle, herhangi bir tezgahestü türev işleminin, işlem başlangıç fiyatından ya da herhangi bir fiyat üzerinden zarar durdurmalı emir ihtiva etse bile tasfiye edilmesi mümkün olmayabilir.
7. Piyasa riskine ilişkin değerlendirme yapılması tamamen bu riske maruz kalan tarafların sorumluluğu altındadır. Anlaşma hükümleri çerçevesinde, tezgahestü türev araç işleminin vadesi içerisinde, taraflardan hiçbirinin (aracılık eden kurumlar da dahil), işlemin karşı tarafına ya da taraflarına piyasa ve fiyat hareketleri hakkında bilgi verme zorunluluğu bulunmamaktadır.
8. Tezgahestü piyasa türev araç işlemleri kapsamında, Banka çalışanlarının hatalı işlemlerini de kapsayacak şekilde, tazminat garantisi veren zorunlu sigorta anlaşmaları bulunmamaktadır. Tezgahestü türev araç işlemlerini düşük miktarda özkaynak ile gerçekleştirmek mümkündür. Bununla birlikte, tezgahestü türev araçların sahip olduğu kaldıraç oranları dikkate alındığında, belirli şartlar altında (olumsuz piyasa gelişmeleri, karşı taraf ödeyememe riski vb.) alınan teminatlar dahi işlemin sonuçlandırılması için gerekli olan parasal tutarı kısmen karşılayabilecek seviyede olmayabilir.
9. Elektronik işlem platformlarında gerçekleştirilecek tezgahestü türev araç işlemleri kapsamında bilgi işlem altyapısında yaşanması muhtemel olumsuzluklardan kaynaklanan farklı risklere maruz kalınması mümkündür.
10. Tezgahestü türev işlemler, merkezi bir pazar yeri olmayan işlemlerdir, standart (belli bir şekle bağlı) olmayıp, tarafların iradeleri doğrultusunda serbestçe düzenlenebilmektedir.
11. Tezgahestü türev araç işlemlerine konu ürünlerin piyasa yapıcısı ve ihraççısı yoktur.

12. Tezgahestü türev araçlar, vade, miktar, piyasa beklentileri gibi parametrelere göre anlık olarak fiyatlanırlar.
13. Tezgahestü türev araç işlemlerinde, yatırım kuruluşu, müşteriye karşı taraf olarak pozisyon alabilir ve sunulan hizmet ya da ürünün niteliği gereği müşterinin zarar etmesi yatırım kuruluşunun kar elde etmesiyle sonuçlanabilir.
14. Tezgahestü türev kontratlar, üçünü kişilere devredilemez. Bu nedenle, kontratların iptal edilmesi de tarafların mutabık kalmalarıyla mümkündür. Ayrıca, kontratların takas edilmeleri de söz konusu değildir.
15. Tezgahestü türev kontratların standart olmaması, bu kontratların tedavülünü sınırlamaktadır. Bu sebeple tezgahestü türev kontratlar için ikincil piyasa oluşmamaktadır.
16. Tezgahestü türev işlem yapabilmek için işlem miktarı ve teminat oranlarını içeren bir türev işlem limit tahsisatı gerekmektedir.
17. Müşteri bazında risk/teminat durumu takibi, günlük olarak Bankamız tarafından, kullanmakta olduğumuz sistem üzerinden müşterilerin taşıdıkları/aldıkları pozisyonlara göre yapılır. Ortaya çıkabilecek riskler konusunda, hesap durumu, kar zarar durumu, nakit durumu ve anlık teminat durumu gibi bilgiler, talep etmeleri halinde müşteriye iletilir.
18. Tezgahestü türev işlemlerden herhangi maktu bir ücret, komisyon alınmamaktadır.
19. Türev işlemlerde, varsa elde dilen prim üzerinden ve alım-satım sonucunda kar elde edilmiş ise, kar tutarı üzerinden stopaj kesilir.
20. Türev ürünlere ilişkin işlemlerin Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve BSMV yönünden vergilendirilmesine ilişkin açıklamalar; 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 5 Seri No'lu Genel Tebliği, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu 282 No'lu Genel Tebliği, 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu 89 Seri No'lu Genel Tebliği ile yapılmıştır.

Özel Unsurlar

Forward:

1. Forward anlaşmalar, belli bir varlığı, ileri bir tarihte, önceden anlaşılan bir fiyattan almak ya da satmak üzere yapılan anlaşmalardır.
2. Taraflar sözleşmeyle birlikte belirli bir pozisyon alırlar. 'Kısa pozisyon almak' (short), satıcı konumunda olmayı, dolayısıyla sözleşmeye konu mal ya da finansal değeri vadede teslim etme borcunu yülenmeyi; buna karşılık 'uzun pozisyon almak' (long) ise, aynı işlemlerde 'alıcı' olmayı ve dolayısıyla vadede sözleşmeye konu mal ya da finansal değeri teslim alma ve bedelini ödeme borcu altına girmeyi ifade eder.

3. Bu işlemler koruma sağlamakla birlikte, işlemde geri dönüşmemesi sebebiyle, iki taraf için de (hem müşteri hem de banka açısından) bağlayıcı özelliği vardır. İşlemin, vade tarihinde piyasa fiyatından bağımsız olarak gerçekleşme zorunluluğu vardır.
4. Kur riski yönetimi konusunda sıklıkla kullanılan ürünlerden biridir.
5. Forward sözleşmeler, fiyat ve kredi (tarafardan birinin sözleşme ile belirlenen yükümlülüğünü yerine getirememesi) risklerini bünyesinde barındırmaktadır.
6. Vadede oluşan spot fiyat (cari fiyat-piyasa fiyatı) sözleşmede öngörülen forward fiyattan yüksekse forward sözleşmesinin alıcı tarafı kar eder, eğer fiyat düşükse karşılıklı edimlerin ifası daha yüksek olan sözleşme fiyatı üzerinden yapılacağı için zarar eder.
7. Teorik fiyat; spot fiyat, taşıma maliyeti ve risk priminin toplamıdır. Taşıma maliyeti hesaplama yapılan günden ilgili vade ayının son işlem gününe kadar olan vadedeki olası faiz geliri/kayıdır.

Opsiyon:

1. Opsiyon sözleşmeleri, herhangi bir varlığı belirli bir vadede ya da vadeye kadar belirli bir miktarda, belirli bir fiyattan alma ya da satma hakkı veren sözleşmelerdir.
2. Alım opsiyonu (Call Option), alıcısına gelecekte belirli bir miktarda varlığı, belirli bir fiyattan alma hakkı veren opsiyon sözleşmesidir. Satım opsiyonu (Put Option), alıcısına gelecekte belirli bir miktarda varlığı, belirli bir fiyattan satma ya da satın alma hakkı veren opsiyon sözleşmesidir.
3. Opsiyonların uygulanabilme vadelerine göre Amerikan tipi ve Avrupa tipi olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Amerikan tipi opsiyonlar vadeden önce herhangi bir tarihte opsiyon alıcısı tarafından kullanılabilirler. Avrupa tipi opsiyonlar ise yalnızca vadesinde kullanılabilirler. Bu yüzden Amerikan tipi opsiyonların fiyatı genelde Avrupa tipi opsiyonların fiyatlarından yüksektir.
4. Kullanma (Uygulama) fiyatı, opsiyon sözleşmesinde önceden belirlenen ve opsiyonun kullanıldığında, söz konusu varlık için ödenecek alım ya da satım fiyatıdır.
5. Opsiyon primi, opsiyon alıcısının opsiyon satıcısına ödediği bedeldir. Genelde işlem anında ödenir ve opsiyonun kullanılmadığı bir durumda ise alıcıya iade edilmez.
6. Anlaşma tarihinde, opsiyon hakkını alan taraf anlaşılan opsiyon prim miktarını opsiyon hakkını veren tarafa nakden öder.
7. Opsiyon fiyatını etkileyen temel faktörler, dayanak varlığın spot fiyatı, uygulama (strike) fiyatı, vadeye kalan gün sayısı, dayanak varlığın volatilitesi ve risksiz faiz oranıdır.
8. Opsiyon sözleşmesi, satın alan tarafa alım-satım hakkı verdiği için dolayı satın alan taraf bu hakkını kazançlı olduğu zaman kullanacaktır. Opsiyonu satan taraf ise sözleşmeyi alan tarafın hakkını kullanmak istemesi halinde alım ya da satım yükümlülüğünü yerine getirmesi gerekmektedir.

9. Opsiyon sözleşmesini alan tarafın riski ödediği primle sınırlı iken satan tarafın yükümlülüğü sınırsızdır. Opsiyon satıcısı anapara riski üstlenmektedir.

Repoya Bağlı Opsiyon (DCR):

1. Repoya Bağlı Opsiyon, para piyasası aracı olan repo işlemi ile kur opsiyonunu bir araya getiren yapılandırılmış türev bir enstrümandır. Müşteri, bankaya sattığı ve karşılığında prim aldığı bu opsiyon işlemi ile aynı zamanda opsiyona konu olan anaparanın aynı vade için vadeli repoya bağlanması sonucunda repo getirisi de sağlamaktadır.
2. Repoya Bağlı Opsiyon(DCR) işlemi yaptığınızda, opsiyon işlemine konu miktarın tamamı teminat olarak alınır ve banka tarafından bloke edilir, dolayısı ile vadeden önce reponuzu bozamazsınız.
3. Repoya Bağlı Opsiyon(DCR) işleminin kullanılma sebebi standart bir repo işlemine göre daha yüksek getiri elde etmektir.
4. Belli bir kur üzerinden başka bir para birimine dönmeye razı olan yatırımcı, elinde tuttuğu para birimine, piyasada normal şartlarda kazanacağı repo faizinden daha yüksek bir getiri sağlayabilir.
5. Repoya Bağlı Döviz Opsiyon işlemi(DCR), repo nominal getirisinin üzerine, vade tarihi ve uygulama fiyatında alınan riske paralel olarak yüksek marjlar sunmaktadır. Bununla birlikte, vade sonunda elindeki para birimi cinsinden (söz konusu döviz işleminden dolayı) anapara kaybı riski mevcuttur. Opsiyon satıcısı olduğunuz için; bankanın hakkını kullanması durumunda, vade tarihinde piyasada oluşan fiyattan daha dezavantajlı bir seviyeden işlem yapmak zorunda kalabilirsiniz. Bu durumda maruz kalacağınız alternatif maliyet, elde ettiğiniz primden daha fazla olabilir ve zarar edebilirsiniz.
6. Repoya Bağlı Döviz Opsiyon(DCR) işleminde, hem elde edilen opsiyon primi üzerinden hem de opsiyona konu repo işleminden elde edilen gelirin üzerinden stopaj kesilir.

Para (Döviz Swabı):

1. Para swapları, farklı dövizlerden olan nakit akımlarının değiştirildiği, valör ve vade tarihinde, iki para biriminin belirlenen kur seviyelerinden belli bir süre için takas edildiği anlaşmalardır.
2. Vade, miktar, piyasa beklentileri gibi parametrelere göre anlık olarak fiyatlanırlar.

3. Para swap işlemlerinde kur riski yoktur, sadece faiz riski ve karşı taraf riski bulunur.
4. Borçlanma maliyetinin düşürülmesi ve kur riskine girmeden nakit akışının düzenlenmesi amacı ile kullanılır.
5. Para swapı sözleşmesinin fiziki teslimle sonuçlanması durumunda, bu işlem kambiyo işlemi niteliğinde olacağından BSMV hesaplanmayacaktır. Ancak, para swapı sözleşmesinin nakdi uzlaşması ile sonuçlanması halinde BSMV mükellefleri tarafından lehe alınan paralar BSMV'ye tabi tutulacaktır.

Uyarı:

Tezgahestü piyasa türev araçlar risk bildirim formu, yatırımcıları genel olarak mevcut riskler hakkında bilgilendirmeyi amaçlamakta olup, farklı ihtiyaçlara göre değişik şekillerde yapılandırılabilen bu tür türev araç sözleşmelerinin alım-satımından ve uygulamadan kaynaklanabilecek tüm riskleri kapsamayabilir. Dolayısıyla bu tip yatırımlarda bulunmadan önce gerekli araştırmanın yapılması ve profesyonel yardım alınması tavsiye olunur.

Yukarıda yer alan Türev Araçlar Risk Bildirim Formu'nu, Türev Araçların Alım Satımına Aracılık Çerçeve Sözleşmesini imzalamadan önce okudum, anladım ve bundan sonra Türev Araçların Alım Satımına Aracılık Çerçeve Sözleşmesini imzalayarak Türev Araçlar Risk Bildirim Formu'nun bir örneğini elden teslim aldım.

Müşteri Adı Soyadı / Ünvanı

Tarih

Müşteri İmzası